3.4. Lygybės įstaigų standartų direktyvos. Ar prisiimsime maksimalius įsipareigojimus?

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas
Eitvydas Zurba
El. paštas eitvydas@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-24-01-20

Santrauka. *Straipsnyje analizuojamos lygybės įstaigų standartų direktyvos (2024/1499 ir 2024/1500), kurios, Europos Sąjungos institucijoms pasiekus sutarimą, buvo priimtos 2024 metais. Direktyvose nustatyti minimalūs standartai dėl lygybės įstaigų funkcionavimo, iš esmės nekeičiant materialinės apsaugos nuo diskriminacijos srities nuostatų. Direktyvose reglamentuojamas lygybės įstaigų nepriklausomumas, ištekliai, užduotys ir įgaliojimai vykdyti diskriminacijos prevenciją, informuotumo didinimo veiklą, nagrinėti diskriminacijos atvejus ir teikti pagalbą nukentėjusiesiems. Valstybės narės turi suderinti savo nacionalinės teisės aktus su direktyvų nuostatomis iki 2026 m. birželio mėn. Straipsnyje nagrinėjamas šių direktyvų turinys ir svarstomi galimi Lietuvos pasirinkimo variantai jas perkeliant į nacionalinę teisę, pagrindinį dėmesį skiriant nuostatoms, kurios kol kas nėra įgyvendinamos ir reikalaus didžiausių pokyčių lygių galimybių srityje.*

Reikšminiai žodžiai: *lygybės įstaiga, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, lygios galimybės, nediskriminavimas, ombudsmenai.*

Įvadas

2024 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) institucijose pasiektas sutarimas dėl vadinamųjų lygybės įstaigų standartų direktyvų. Derybų procesas ES Taryboje vyko sparčiai – Europos Komisija pasiūlymą dėl direktyvų pateikė tik 2022 m. gruodį, taigi joms priimti neprireikė nė dvejų metų. Tokia sparta ES institucijoms neįprasta, juolab kad šios direktyvos susijusios su lygybės sritimi, kurios teisės aktai neretai blokuojami[1].

Lygybės įstaigų standartų direktyvų paketą sudaro dvi direktyvos: Direktyva (ES) 2024/1499[2], priimta ES Tarybos ir skirta lygių galimybių sričiai, ir Direktyva (ES)

1 Pvz., horizontalioji lygybės direktyva. Europos Parlamentas, „Anti-discrimination directive“, žiūrėta 2024 m. liepos 16 d., https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-push-for-european-democracy/file-anti-discrimination-directive.

2 2024 m. gegužės 7 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1499 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/43/EB ir 2004/113/EB, OL L 2024/1499, 2024 5 29, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1499.

2024/1500[3], priimta ES Tarybos ir Europos Parlamento ir skirta lyčių lygybės sričiai.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti svarbiausius lygybės įstaigų standartų direktyvų aspektus ir atskleisti tolesnes Lietuvos teisinės sistemos raidos galimybes perkeliant ir įgyvendinant šias direktyvas.

Straipsnyje aptariamas direktyvų priėmimo kontekstas, t. y. iš kur kilo direktyvų reglamentavimas, ir Lietuvai aktualiausios jų nuostatos. Taip pat analizuojami galimi Lietuvos pasirinkimo variantai perkeliant direktyvų nuostatas ir galima šių sprendimų įtaka nediskriminavimo principo įgyvendinimui ir Lietuvos lygybės įstaigos – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos – veiklai.

Straipsnis parengtas taikant dokumentų analizės ir sisteminės analizės metodus.

3.4.1. Direktyvų priėmimo kontekstas

Lygybės įstaigos buvo įsteigtos priėmus Rasinės lygybės direktyvą (Direktyva 2000/43/EB)[4]. Vėliau kitomis lygių galimybių srities direktyvomis šioms įstaigoms buvo priskiriamos papildomos funkcijos. Materialinius apsaugos nuo diskriminacijos aspektus nustatančiose lygių galimybių srities direktyvose iš esmės nebuvo jokių nuostatų, skirtų procedūriniams aspektams, pačioms lygybės įstaigoms ir jų veiklai.

Tokia situacija lėmė lygybės įstaigų veiklos reglamentavimo skirtumus įvairių šalių nacionalinėje teisėje. Vienos valstybės užtikrino absoliutų lygybės įstaigų nepriklausomumą ir atskyrimą nuo vykdomosios valdžios, kitos jas suprato kaip kitų įstaigų, pvz., ministerijų, dalį. Svarbu pažymėti, kad egzistuoja ir materialinės imties netolygumų – pvz., Austrijos lygybės įstaiga tiesiogiai nedirba su amžiaus, seksualinės orientacijos, religijos ir įsitikinimų pagrindais ne darbo srityje[5], o tai, palyginti su Lietuva, sunku suprasti ir įsivaizduoti. Tokie skirtumai lemia skirtingą lygybės įstaigų svorį valstybėse, skirtingas jų galimybes daryti įtaką politiniams procesams lygių galimybių srityje ir realiai padėti galimai nukentėjusiems nuo diskriminacijos asmenims. Turint omenyje ES laisves, ypač laisvą asmenų judėjimą, tai, kad asmenys gali susidurti su skirtingu apsaugos lygiu skirtingose ES valstybėse, įskaitant apsaugą dėl pilietybės, kilmės, odos spalvos ir kitų bruožų, yra sunkiai suvokiamas reiškinys.

Siekdama švelninti šiuos skirtumus, Europos Komisija 2018 m. priėmė rekomendacijas

3 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1500 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus ir vienodų jų galimybių užimtumo ir profesinės veiklos srityje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/54/EB ir 2010/41/ES, OL L 2024/1500, 2024 5 29, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32024L1500.

4 2000 m. birželio 29 d. Tarybos Direktyva 2000/43/EB[,] įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės, OL L 180, 2000 7 19, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0043.

5 EQUINET, „National Equality Bodies: Champions of Equality and Non-Discrimination“, žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2023/02/Equinet-Brochure_digital.pdf.

dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų[6]. Kaip matome dabar, šios rekomendacijos tapo lygybės įstaigų standartų direktyvų pagrindu, bet, kaip nurodoma Europos Komisijos ataskaitoje[7], didelės sėkmės jos nesulaukė – sprendimas dėl to, kaip veikia lygybės įstaigos, liko valstybių narių rankose, o jos papildomų veiksmų dėl to imtis nesistengė.

Europos Komisija pasiūlyme dėl direktyvos pažymėjo, kad „užmojis užtikrinti ES teisės aktų, kuriais kovojama su nevienodu požiūriu ir diskriminacija ir stiprinama jų prevencija, įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą nebuvo visiškai pasiektas. Diskriminacijos lygis vis dar aukštas, o nukentėjusių asmenų informuotumas apie jų teises tebėra menkas. Nemaža problema vis dar kyla dėl to, kad apie atitinkamus atvejus nepakankamai pranešama, o visuomenės informuotumas ir žinios apie diskriminaciją tebėra riboti. Daug lygybės įstaigų nėra tinkamai aprūpintos, t. y., neturi pakankamai galių ir išteklių veiksmingai padėti aukoms.“[8]

Atsižvelgdama į šią situaciją ir įgyvendindama užsibrėžtą „Lygybės sąjungos“ tikslą, Europos Komisija pateikė direktyvų pasiūlymus su iššūkiu dėl dviejų teisėkūros procedūrų: viena direktyva turėjo pasiekti vienbalsiškumą ES Taryboje, o kita – pereiti procedūrą Europos Parlamente, be to, tai turėjo būti daroma išlaikant abiejų direktyvų projektų tarpusavio suderinamumą, kad nebūtų sukurti skirtingi lyčių lygybės ir apsaugos nuo diskriminacijos dėl kitų pagrindų standartai. Dvi teisėkūros procedūros taikytos dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV)[9] nuostatų ypatumų (direktyvose remiamasi atitinkamai SESV 19 straipsnio 1 dalimi ir 157 straipsnio 3 dalimi) ir ankstesnės praktikos, kai tose politikos srityse direktyvos buvo priimamos remiantis skirtingais Sutarties straipsniais. Atrodo, institucijoms pavyko susidoroti su šiuo iššūkiu – abiejų direktyvų tekstai savo turiniu analogiški.

---

6 2018 m. birželio 22 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/951 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų, OL L 167, 2018 7 4, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0951.

7 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (Rasinės lygybės direktyvos), ir Tarybos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (Lygių galimybių užimtumo srityje direktyvos), taikymo, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0139.

8 Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria panaikinami Direktyvos 2000/43/EB 13 straipsnis ir Direktyvos 2004/113/EB 12 straipsnis, COM/2022/689 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0689.

9 Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos, OL L 202, 2016 6 7, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT.

3.4.2. Esminių direktyvų nuostatų analizė

Svarbu suprasti, kad materialinės imties ES lygių galimybių srities reglamentavimo lygių galimybių įstaigų standartų direktyvos neišplečia (nors direktyvų tekste galima rasti paminėtų atskirų materialinės srities elementų), bet apskritai jų priėmimas laikomas pozityviu žingsniu lygių galimybių srityje. Šių nuostatų perkėlimas turėtų paskatinti aktyvesnę lygybės įstaigų veiklą, ypač tose valstybėse, kuriose lygybės įstaigos iki šiol neturėjo atitinkamų įgaliojimų ir (ar) veikė nepakankamai nepriklausomai. Toliau šioje dalyje analizuojamos atskiros direktyvų nuostatos.

Direktyvose nustatomi reikalavimai dėl institucijų nepriklausomumo ir išteklių (3 ir 4 straipsniai). Valstybės narės turės, be kita ko, patikslinti finansų ir kitų išteklių valdymo, lygybės įstaigų vadovo (valdybos) paskyrimų ir atleidimų, biudžeto sudarymo procesų reglamentavimą.

Nors tai, be jokios abejonės, svarbu, kritikuotina, kad nebuvo atsižvelgta į Europos Parlamento nuomonę, kad lygybės įstaigos neturėtų būti ministerijos ar kitos vykdomosios valdžios institucijos dalis[10]. Manytina, kad tai smarkiai sumažina lygybės įstaigos galimybes veikti nepriklausomai ir neužtikrina pakankamos laisvės planuoti ir skirstyti savo išteklius. Pirminė Europos Komisijos siūlyta formuluotė netgi dar labiau sušvelninta: iš užtikrinimo, kad „įgaliojimai būtų vykdomi savarankiškai“[11] liko tik užtikrinimas, kad „įgaliojimai būtų vykdomi veiksmingai“. Nors tai gali pasirodyti kaip mažos detalės, šie niuansai palieka tam tikrą diskrecijos laisvę valstybėms narėms išlaikyti lygybės įstaigų (politinės) kontrolės svertus, dėl kurių šios įstaigos ne visais atvejais galėtų pačios pasirinkti atliekamus tyrimus, skelbiamą informaciją ir kitas veiklas. Tad, nors direktyvose nėra tiesioginio reikalavimo dėl absoliutaus lygybės įstaigų nepriklausomumo, manytina, kad valstybės turėtų dėti pastangas atskirti lygybės įstaigų vykdomas funkcijas nuo vykdomosios valdžios institucijų funkcijų. Vykdomosios valdžios institucijos neturėtų kištis į tai, kaip lygybės įstaiga yra valdoma.

Direktyvose taip pat nustatomi reikalavimai valstybių politikai apibrėžiant prevenciją, skatinimą ir informuotumo didinimą (5 straipsnis). Svarbu, kad valstybės įpareigojamos vykdyti priemones didinti visuomenės informuotumą apie teises šioje srityje ir apie pačias lygybės įstaigas. Taip pat svarbu, kad šiame straipsnyje pripažįstama sąveikinė diskriminacija (arba persikertančioji nelygybė, intersekcionalumas, angl. *intersectional discrimination*). Tai reiškia, kad valstybės, kurios iki šiol tiesiogiai savo teisės aktuose nebuvo apibrėžusios tokios formos diskriminacijos sampratos, turės į tai atsižvelgti. Šis pripažinimas itin naudingas turint omenyje, kad dėl kelių savo

10 Europos Parlamentas, „Strengthening the role and independence of equality bodies concerned with gender equality“, žiūrėta 2024 m. birželio 4 d., https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-push-for-european-democracy/file-strengthening-the-role-of-equality-bodies-1.

11 Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria panaikinami Direktyvos 2000/43/EB 13 straipsnis ir Direktyvos 2004/113/EB 12 straipsnis, COM/2022/689 *final*.

tapatybių asmuo gali atsidurti blogesnėje padėtyje (pvz., biseksuali moteris su negalia, tikėtina, patirs daugiau iššūkių nei kitos moterys). Jis sutampa su Jungtinių Tautų institucijų nuomone, kad būtina atkreipti dėmesį į tokią diskriminacijos formą[12]. Tai vienas iš materialiųjų aspektų, kurie sprendžiami šiomis direktyvomis.

Svarbu ir tai, kad stiprinama pagalba nukentėjusiesiems (6 straipsnis). Kaip matyti iš tyrimų, neretai asmenys net ir susidūrę su diskriminacija vengia kreiptis pagalbos ir pranešti apie diskriminacijos atvejus, be to, dauguma teigia, kad praneštų ne lygybės įstaigai, o policijai[13]. Direktyvomis lygybės įstaigos įgalinamos teikti nepriklausomą pagalbą ir konsultuoti asmenis dėl galimybių ginti savo teises. Svarbu, kad kuriami mechanizmai, kurie leidžia nukreipti nukentėjusiuosius į kitas įstaigas, pvz., dėl psichologinės pagalbos. Atitinkamai valstybės skatinamos kurti gretimus pagalbos mechanizmus galimai nukentėjusiems asmenims, kuriems gali prireikti kitų paslaugų – psichologinės pagalbos, teisinės pagalbos ir kt.

Direktyvose pripažįstama, kad skundų nagrinėjimas ar bylinėjimasis nėra vienintelis būdas išspręsti galimos diskriminacijos situaciją. Jose įtvirtinta lygybės įstaigų galimybė siūlyti ginčą išspręsti alternatyviu būdu (7 straipsnis). Direktyva palieka nemažai laisvės valstybėms narėms pasirinkti, kaip tai gali būti įgyvendinama, nes alternatyviam ginčo sprendimui nebūtinai turi vadovauti pati lygybės įstaiga – tai gali daryti kitas subjektas (nors lygybės įstaiga vis dėlto turi turėti galimybę dalyvauti procese). Tai apima tokias formas kaip mediacija ar taikinimas, tačiau pozityviai vertintina, kad gali būti naudojami ir kiti būdai. Taip pat pozityvu, kad per direktyvos nuostatas valstybės skatinamos užtikrinti, kad nepavykus ginčo išspręsti alternatyviu būdu ginčo šalys galėtų ginti savo teises teisminiu būdu. Direktyvoje pateikiamas neprivalomas siūlymas dėl senaties termino sustabdymo laikytinas pozityviu ir priimtinu daugelyje valstybių.

Manytina, kad bene svarbiausias šių direktyvų aspektas yra galimybė lygybės įstaigoms bylinėtis (10 straipsnis). Direktyvose nurodoma, jog valstybės narės turi užtikrinti, kad „lygybės įstaigos turėtų teisę veikti teismo procesuose civilinės ir administracinės teisenos bylose“. Direktyvos įpareigoja sudaryti lygybės įstaigai galimybę pateikti pastabas teismui, taip pat būti šalimi procese dėl privalomų sprendimų vykdymo užtikrinimo ar jų teisminės peržiūros, kai lygybės įstaigos yra įgaliotos priimti tokius sprendimus. Direktyvose taip pat reikalaujama suteikti lygybės įstaigai bent vieną iš šių teisių:

1) inicijuoti teismo procesą vieno ar kelių nukentėjusiųjų vardu;
2) dalyvauti teismo procese remiant vieną ar kelis nukentėjusiuosius;
3) siekiant apginti viešąjį interesą, savo vardu inicijuoti teismo procesą.

12 Pvz., CEDAW, *Concluding observations on the sixth periodic report of Maldives* (2021, Nr. CEDAW/C/MDV/CO/6), 13 ir 14 punktai; CCPR, *General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life* (2018, Nr. CCPR/C/GC/36), 61 punktas; CRC, *General comment No. 21 (2017) on children in street situations* (2017, Nr. CRC/C/GC/21), 26 punktas; CESCR, *General comment No. 20 Non-discrimination in economic, social and cultural rights (art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)* (2009, Nr. E/C.12/GC/20), 27 punktas.

13 Europos Komisija, *Special Eurobarometer 535: Discrimination in the EU* (Briuselis, 2023), 120, https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88556.

Nors apskritai dabartinė direktyvų straipsnio formuluotė vertintina kaip pozityvus žingsnis, nes sudaro sąlygas lygybės įstaigai įsitraukti į teismo procesus ir prisidėti prie teismų praktikos formavimo lygių galimybių srityje, vis dėlto, turint omenyje šių įstaigų nepriklausomumą ir veiklos sritį, smarkiai kritikuotina tai, kad direktyvoje reikalaujama suteikti tik vieną iš trijų įvardytų teisių (10 straipsnio 3 dalis). Tai sudaro sąlygas valstybėms narėms nesuteikti lygybės įstaigai galimybės ginti viešojo intereso arba atstovauti nukentėjusiajam. Pažymėtina, kad tokia situacija yra politinių diskusijų ES institucijose pasekmė: neužteko valstybių valios priimti pirminį direktyvų projektų variantą, kuriame Europos Komisija siūlė suteikti lygybės įstaigoms visas tris įvardytas teises[14]. Reikia tikėtis, kad nors pagal direktyvas nereikalaujama suteikti lygybės įstaigoms visų nurodytų teisių, valstybės bus sąmoningos ir užtikrins, kad jos tomis teisėmis galėtų naudotis, nes tai labai svarbu ir galėtų prisidėti prie lygių galimybių srities pažangos.

Svarbu, kad direktyvose numatoma pareiga vyriausybėms ir kitoms valdžios institucijoms konsultuotis su lygybės įstaigomis „dėl teisės aktų, politikos, procedūrų ir programų“ (15 straipsnis). Tai sudaro puikias sąlygas lygybės įstaigoms teikti rekomendacijas, pvz., dėl įvairaus lygio ir trukmės strateginių dokumentų, formuojamos politikos ir pan. Reikia pabrėžti, jog valstybės turės ne tik pasirūpinti, kad lygybės įstaigos galėtų teikti rekomendacijas, bet ir sukurti mechanizmus, kuriais būtų užtikrinamas tokių rekomendacijų viešumas ir pareiga subjektui į jas atsakyti. Manytina, kad tai prisidės prie lygių galimybių įstaigų veiklos stiprinimo ir įtakos didėjimo, o kartu skaidrins teisėkūros ir politikos formavimo procesus valstybėse. Egzistuoja nemenkas potencialas valstybėms narėms šias pareigas lygių galimybių srityje pritaikyti ir kitose srityse, į teisėkūros ir politikos formavimo procesus įtraukiant ir kitus suinteresuotuosius subjektus (pvz., pažeidžiamoms visuomenės grupėms atstovaujančias ir kitas nevyriausybines organizacijas).

Verta pažymėti, kad direktyvos daro įtaką įvairių sričių politikos formavimui. Tai pasiekiama per įpareigojimus valstybėms narėms užtikrinti lygybės duomenų[15] rinkimą (16 straipsnis), kad valstybės formuojama politika kurioje nors srityje nesukeltų neigiamo poveikio jokiai visuomenės grupei. Pirmiausia direktyvose nustatyta, kad lygybės įstaigos turi rinkti informaciją apie savo pačių veiklą, tačiau daroma įtaka ir platesnei valstybės duomenų sistemai – lygybės įstaigos turi turėti prieigą prie duomenų ir joms gali būti paskirta lygybės duomenų rinkimo koordinavimo funkcija. Be to, lygybės įstaigos turi galimybę rekomendacijas dėl reikiamų duomenų rinkimo teikti įvairiems subjektams. Šis ES institucijų žingsnis sveikintinas atsižvelgiant į tai, kad lygybės duomenys itin svarbūs, nes padeda suprasti realią lygių galimybių situaciją valstybėje ir

14 Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria panaikinami Direktyvos 2000/43/EB 13 straipsnis ir Direktyvos 2004/113/EB 12 straipsnis, COM/2022/689 *final*.

15 Lygybės duomenys suprantami kaip bet kokia kokybinė ar kiekybinė informacija, kuri naudinga apibūdinant ir analizuojant lygybės situaciją. Žr. Europos Komisija, *European Handbook on Equality Data* (Briuselis, 2016), 15, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cd5d60a3-094d-11e7-8a35-01aa75ed71a1.

atitinkamai atskirų visuomenės grupių situaciją atskirose gyvenimo srityse. Verta tikėtis, kad šie įpareigojimai, susiję su lygybės įstaigomis, kartu paskatins valstybes investuoti daugiau išteklių ir peržiūrėti savo valstybės duomenų sistemas, kiek tai susiję su lygybės duomenimis.

Galop pažymėtina, kad itin svarbi yra atskaitomybė ir strateginis planavimas (17 straipsnis). Nors direktyvose išsamiai nenustatomi atskaitomybės ir strateginio planavimo reikalavimai ir jų sudedamosios dalys, lygybės įstaigos privalės viešai atsiskaityti už savo veiklą, įskaitant biudžetą, darbuotojus ir finansus. Direktyvose lygybės įstaigos taip pat įpareigojamos priimti darbo programas, kuriose nustatomi prioritetai ir numatoma veikla. Laikytina, kad tai padės joms pačioms tapti skaidresnėmis ir parodyti, kaip (ar tinkamai) atstovaujami visuomenės grupių, galinčių susidurti su diskriminacija, interesai. Matydami lygybės įstaigų neveikimą tam tikroje srityje, suinteresuotieji subjektai gali reikalauti lygybės įstaigos atsakomybės (labiau politinės nei teisinės) ir atitinkamų pokyčių.

Be kita ko, prie to prisidės ir Europos Komisijos nustatomas sąrašas dėl lygybės įstaigų veikimo bendrų rodiklių, kurie apims „lygybės įstaigų žmogiškuosius, techninius ir finansinius išteklius, nepriklausomą veikimą, prieinamumą ir veiksmingumą, taip pat jų įgaliojimų, galių ar struktūros pokyčius“. Jiems taip pat keliamas reikalavimas dėl palyginamumo, objektyvumo ir patikimumo (18 straipsnis). Nors direktyvose nustatyta, kad rodikliai „neturi būti skirti reitingavimui arba konkrečioms rekomendacijoms atskiroms valstybėms narėms teikti“, manytina, kad EK jiems skirs didelį dėmesį kaip šaltiniui, kuris parodo situaciją valstybėje, ir galės, be kita ko, remdamasi jais inicijuoti ES teisės pažeidimo procedūrą.

Apibendrinant galima teigti, kad šių direktyvų priėmimas ir perkėlimas į ES valstybių narių teisę turėtų sustiprinti nacionalines lygybės įstaigas, tačiau šios direktyvos nėra be trūkumų –nesant pakankamos valstybių politinės valios, dalies pasiūlymų buvo atsisakyta arba jie gerokai sušvelninti. Reikia tikėtis, kad bent jau didžioji dauguma valstybių, suprasdamos lygybės įstaigų veiklos svarbą, vis dėlto imsis priemonių užtikrinti, kad lygybės įstaigos turėtų reikiamus įgaliojimus, pakankamą nepriklausomumą ir išteklius veikti, nepaisant to, kad kai kuriose srityse pagal direktyvų nuostatas to nereikalaujama. Kartu pažymėtina, kad šių direktyvų poveikis padidėtų ES institucijoms priėmus vadinamąją horizontaliąją lygybės direktyvą[16], kuri ne tik sustiprintų lygybės įstaigas procedūriniu aspektu, bet ir suteiktų įgaliojimus joms veikti nagrinėjant skundus papildomose srityse dėl papildomų diskriminacijos pagrindų, įskaitant diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos ar negalios. Galima tikėtis, kad ES lygybės įstaigų sistema taps dar stipresniu pavyzdžiu ir gerąja patirtimi, kuria galės remtis ir kitos valstybės, kurdamos savo lygių galimybių principo įgyvendinimo sistemas.

16 Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas, COM/2008/0426 galutinis, CNS 2008/0140.

3.4.3. Direktyvų įgyvendinimo perspektyvos Lietuvoje

Lietuvoje didžiausi pokyčiai tikėtini Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme (toliau – LGĮ)[17] ir iš dalies Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme[18]. LGĮ pateikiamos esminės nuostatos, susijusios su Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau – Tarnyba) veikla. Skirtingai nuo kai kurių kitų valstybių, Lietuvoje egzistuoja tik viena lygybės įstaiga, kuri vykdo funkcijas, susijusias su visais numatytais diskriminacijos pagrindais, dėl visų numatytų diskriminacijos formų ir visose aktualiose srityse.

Tarnybos formalus nepriklausomumas Lietuvoje yra užtikrinamas, ji veikia kaip nepavaldi (atskaitinga tik Lietuvos Respublikos Seimui) institucija (LGĮ 15 straipsnis). Direktyvų 3 straipsnio 2 dalyje reikalaujama skaidrių procedūrų dėl asmenų skyrimo į vadovaujamas pareigas. Lygių galimybių kontrolierių skiria Seimas Seimo Pirmininko teikimu (LGĮ 18 straipsnio 2 dalis), tačiau įstatyme nenustatyta, kaip jis pasirenka kandidatą. Šis aspektas yra tobulintinas, siekiant skaidrumo ir atskaitomybės. Pati Tarnyba savo metinėse ataskaitose[19] atkreipia dėmesį į nepakankamą finansavimą ir darbuotojų trūkumą, o tai akivaizdžiai daro įtaką realiam nepriklausomumo principo įgyvendinimui.

Direktyvų nuostatos dėl prevencijos, skatinimo ir informuotumo didinimo (5 straipsnis), tikėtina, taip pat atneš teigiamą pokytį Lietuvoje. Nors Lietuva ir šiuo metu turi atskirus strateginius dokumentus, pvz., Socialinės sutelkties plėtros programą[20] ir Lygių galimybių skatinimo veiksmų planą[21], tinkamam direktyvų įgyvendinimui juose numatytos priemonės turės būti plečiamos, įskaitant konkrečių priemonių įgyvendinimą dėl informacijos apie Tarnybos teikiamas galimybes nukentėjusiems nuo diskriminacijos asmenims sklaidos.

Kaip minėta, direktyvų 5 straipsnyje taip pat pripažįstama sąveikinė diskriminacija, o tai laikytina daugiau materialiuoju aspektu. Bet kokiu atveju nei LGĮ, nei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme šiuo metu tokia diskriminacijos forma tiesiogiai neminima, tad, tikėtina, perkeliant direktyvų nuostatas ji turės būti tiesiogiai įvardyta įstatyme ir tai vertintina pozityviai, nes bus užtikrinamas teisinis aiškumas apibrėžiant diskriminacijos formas. Šiuo metu LGĮ ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo sąvokų apibrėžtyse diskriminacija apibrėžiama pateikiant baigtinį jos formų sąrašą.

---

17 Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas, *Valstybės žinios*, 2003-12-05, Nr. 114-5115.

18 Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, *Valstybės žinios*, 1998-12-23, Nr. 112-3100.

19 Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, *Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus 2023 metų veiklos ataskaita*, 72, https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2024/04/lygiu-galimybiu-kontrolieriaus-2023-metu-veiklos-ataskaita.pdf.

20 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimas Nr. 931 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos patvirtinimo“, TAR, 2021-11-12, Nr. 23473.

21 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. liepos 27 d. įsakymas Nr. A1-507 „Dėl Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano patvirtinimo“, TAR, 2023-07-28, Nr. 15445.

Lietuvoje pagalba nukentėjusiesiems turėtų tapti tvaresnė. Nors ir šiuo metu Tarnyba teikia konsultacijas (galimai) nukentėjusiems asmenims, pagal direktyvų 6 straipsnio reikalavimus ji turės galimybę nukreipti nukentėjusiuosius, kad jie gautų kompleksiškesnę pagalbą, įskaitant psichologinę. Deja, Lietuvoje nėra specializuoto pagalbos mechanizmo, skirto nukentėjusiesiems nuo diskriminacijos ar net neapykantos nusikaltimų. Tokie asmenys gali gauti tik bendrą pagalbą kaip nukentėję nuo nusikalstamos veikos ar atitinkamas socialines paslaugas.

LGĮ ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme šiuo metu nenumatyta mechanizmo, kuris galėtų būti pavadintas alternatyviu ginčų sprendimu. Perkeliant direktyvų nuostatas į nacionalinę teisę, tai bus viena iš esminių naujovių – nukentėjusiesiems nuo diskriminacijos galės būti siūloma ginčą išspręsti alternatyviu būdu, pavyzdžiui, taikant mediaciją. Lietuvoje jau egzistuoja alternatyvių ginčų sprendimų būdų, tad konkretus modelis priklausys nuo institucijų pasiekto sutarimo, tačiau galimi variantai yra arba tiesioginis šios funkcijos vykdymas Tarnyboje, arba jos perdavimas, pvz., Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai, kuri šiuo metu jau vykdo su valstybės užtikrinama neteismine mediacija susijusias funkcijas, tik su epizodiniu Tarnybos dalyvavimu[22].

Kitas būsimas esminis pokytis – bylinėjimasis. Nors Tarnyba kai kuriais atvejais teikia nuomonę teismams, ji kol kas neturi nė vienos iš direktyvų 10 straipsnyje įvardytų teisių:

1) inicijuoti teismo procesą vieno ar kelių nukentėjusiųjų vardu;
2) dalyvauti teismo procese remiant vieną ar kelis nukentėjusiuosius;
3) siekiant apginti viešąjį interesą, savo vardu inicijuoti teismo procesą.

Kaip minėta, direktyvose reikalaujama suteikti bent vieną iš šių teisių. Lietuvoje paprasčiausia būtų suteikti teisę ginti viešąjį interesą – ją jau turi kelios kitos institucijos, įskaitant prokuratūrą, Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą, Viešųjų pirkimų tarnybą ir kt.[23] Visgi tai nepaneigia fakto, kad ir kitų įvardytų teisių suteikimas lygių galimybių kontrolieriui ir kitiems kontrolieriams (Seimo kontrolieriams, vaiko teisių apsaugos kontrolieriui, žvalgybos kontrolieriams) sudarytų geresnes sąlygas nepriklausomoms institucijoms veikti ir teisminiu būdu siekti pokyčių Lietuvos teisės sistemoje.

Nors, žinoma, teisei inicijuoti teismo procesą nukentėjusiojo vardu ar teisei dalyvauti teismo procese remiant nukentėjusįjį reikalingi žymesni procesinių įstatymų, visų pirma Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso[24] ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo[25], pokyčiai, pažymėtina, kad, bent iš dalies, galima pritaikyti jau egzistuojančias nuostatas, pvz., specifinį reglamentavimą, kuris įtvirtintas Administracinių bylų teisenos įstatymo

22 Žr. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymą, *Valstybės žinios*, 2000-04-12, Nr. 30-827.

23 Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994-10-19, Nr. 81-1514; Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994-12-07, Nr. 94-1833; Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas, *Valstybės žinios*, 2011-07-13, Nr. 85-4135.

24 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002-04-06, Nr. 36-1340.

25 Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308.

32 straipsnyje, kai dėl piliečio skundo į administracinį teismą kreipiasi Seimo kontrolierius, arba 47 straipsnyje įtvirtintą galimybę profesinėms sąjungoms atstovauti specifinėse bylose. Administracinių bylų įstatymo 112 straipsnyje egzistuoja ir specifinės nuostatos dėl galimybės kontrolieriams kreiptis dėl norminio administracinio akto teisėtumo tyrimo. Analogiškai Civilinio proceso kodekso 56 straipsnyje numatyta galimybė atstovauti profesinėms sąjungoms, taip pat – asociacijoms arba kitiems viešiesiems juridiniams asmenims, kurių steigimo dokumentuose kaip vienas iš veiklos tikslų nurodytas tam tikros grupės asmenų gynimas ir jų atstovavimas teisme, jeigu jie neatlygintinai atstovauja asociacijos arba kito viešojo juridinio asmens dalyviams bylose dėl teisinių santykių, tiesiogiai susijusių su šių juridinių asmenų steigimo dokumentuose numatytais veiklos tikslais ir sritimi. Tad galima teigti, kad atstovavimas nėra visiškai svetimas Lietuvos teismams, nors tai būtų unikalus atvejis, kai remiamasi tam tikrų interesų, o ne savo narių (dalyvių) atstovavimu.

Nors direktyvose kalbama apie teismo procesą, siekiant efektyvios teisių gynybos taip pat aktualu svarstyti galimybę lygių galimybių kontrolieriui įsitraukti ir į ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucijų procesus, pvz., dalyvaujant darbo ginčų komisijose, administracinių ginčų komisijose, Mokestinių ginčų komisijoje ir kt. Tai sudarytų sąlygas Tarnybai įsitraukti į procesą nuo pat pirmųjų ginčo nagrinėjimo institucijose veiksmų.

Nereikėtų pamiršti ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo. Pirmiausia, atsižvelgiant į tai, kad lygių galimybių kontrolierius negali nagrinėti skundų dėl, pvz., Seimo ar Vyriausybės priimamų norminių teisės aktų, vertėtų suteikti jam galimybę kreiptis į Konstitucinį Teismą. Tai naudinga tais atvejais, kai norminiuose teisės aktuose yra diskriminacinių nuostatų, kurias Konstitucinis Teismas galėtų pripažinti prieštaraujančiomis Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tokią teisę būtų galima įgyvendinti dviem būdais. Vienas iš jų – jau įtvirtintas būdas, kuriuo gali naudotis Seimo kontrolieriai, t. y. siūlyti Seimui kreiptis į Konstitucinį Teismą (Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo[26] 19 straipsnio 1 dalies 11 punktas), antras – keisti Konstituciją ir leisti kontrolieriams tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą, kas jau buvo svarstoma Seime, kai vyko diskusijos dėl galimybės asmenims kreiptis į Konstitucinį Teismą pagal individualius skundus[27]. Galimybė ombudsmenams tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą užtikrintų, kad politinės diskusijos netrukdytų žmogaus teisių, įskaitant nediskriminavimo principą, apsaugai.

Žinoma, nereikėtų pamiršti ir nuostatų dėl atstovavimo Konstituciniame Teisme. Pasirinkus variantą suteikti lygių galimybių kontrolieriui teisę inicijuoti teismo procesą vieno ar kelių nukentėjusiųjų vardu ir (ar) dalyvauti teismo procese remiant vieną ar kelis nukentėjusiuosius, būtina svarstyti ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo[28] tikslinimą, kad tokios galimybės lygių galimybių kontrolieriui būtų suteikiamos ir procese Konstituciniame Teisme. Tik taip gali būti užtikrinamas visavertis pažeidžiamo nukentėjusiojo dalyvavimas procese,

26 Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas, *Valstybės žinios*, 1998-12-16, Nr. 110-3024.

27 Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, TAIS, 2017-05-24, Nr. XIIIP-431(2).

28 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas, *Lietuvos aidas*, 1993-02-06, Nr. 24-0.

nepaliekant jo vieno pasibaigus administraciniam ar civiliniam procesui.

Kalbant apie konsultacijas (direktyvų 15 straipsnis), manytina, kad Lietuva iš esmės jau atliepia direktyvų reikalavimus, klausimų kai kuriais atvejais gali kelti tik praktinis įgyvendinimas ir realus Tarnybos įtraukimas tinkamu laiku. Konsultacijas ir procesų viešumą užtikrina Lietuvos Respublikos Seimo statutas[29], Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas[30], Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas[31], Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas[32] ir jų įgyvendinamieji teisės aktai – visuose juose numatytos procedūros, kaip suinteresuotieji subjektai gali įsitraukti į atitinkamus procesus, projektų svarstymus, teikti pastabas ir pasiūlymus.

Siekdama užtikrinti sprendimų, grįstų duomenimis, priėmimą Vyriausybė jau ėmėsi veiksmų dėl renkamų lygybės duomenų apimties didinimo[33]. Kol kas atrodo, kad koordinuojančia ir centrine institucija šiuo aspektu išliks Valstybės duomenų agentūra, o ne Tarnyba, nors turės būti užtikrinamas ir Tarnybos dalyvavimas.

Pabaigoje taip pat paminėtina, kad reikalavimas dėl ataskaitų ir strateginio planavimo, nustatytas direktyvų 17 straipsnyje, Lietuvoje irgi atliepiamas. Be kita ko, lygių galimybių kontrolierius kiekvienais metais Seimui teikia lygių galimybių kontrolieriaus veiklos ataskaitą. Ši nepriklausoma ataskaita apima atsiskaitymą už kontrolieriaus veiklą, padėties apžvalgą, išvadas ir rekomendacijas.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuva dalį direktyvų nuostatų jau įgyvendina, tačiau yra kelios sritys, kuriose reikės įdėti pastangų užtikrinant direktyvų nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę ir jų įgyvendinimą. Kaip esminės paminėtinos nuostatos dėl bylinėjimosi – Lietuvai teks pasirinkti tinkamą perkėlimo modelį ir nuspręsti, kiek teisių lygių galimybių kontrolieriui bus suteikta. Manytina, kad naudingiausia būtų suteikti visas teises, numatytas direktyvose, įskaitant ir susijusių procesų peržiūrą: atsižvelgti į ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucijų, Konstitucinio Teismo specifiką ir nepamiršti kitų ombudsmenų, kurie vykdo panašias funkcijas kitose srityse, tačiau lygiai taip pat neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą ar ginti viešąjį interesą. Paminėtini ir alternatyvūs ginčų nagrinėjimo būdai, kurie bus naujovė Lietuvoje lygių galimybių srityje ir leis nukentėjusiesiems ginti savo interesus papildomomis priemonėmis, kurios iki šiol nebuvo prieinamos. Kitos sritys sulauks smulkesnių pokyčių – atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje vienokiu ar kitokiu būdu atitinkami aspektai jau atliepiami, pakeitimai nebus tokie žymūs ir lengvai pastebimi.

---

29 Lietuvos Respublikos Seimo statutas, *Valstybės žinios*, 1994-02-25, Nr. 15-249.

30 Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994-06-08, Nr. 43-772.

31 Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas, *Valstybės žinios*, 2012-09-22, Nr. 110-5564.

32 Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas, TAR, 2020-07-09, Nr. 15358.

33 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių statistinio tyrimo atlikimo“ projektas, TAIS, 2024-08-19, Nr. 24-13395; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 695 „Dėl Statistinių rodiklių apie vaikus sąrašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 2004-06-10, Nr. 92-3364.

Išvados

1. Lygybės įstaigų standartų direktyvos sudaro sąlygas efektyvinti lygybės įstaigų veiklą ES valstybėse narėse, įskaitant Lietuvą. Perkėlus šias direktyvas į nacionalinę teisę ir jas įgyvendinant lygybės įstaigos turėtų įgyti papildomų įgaliojimų (pvz., teisę bylinėtis), o tai ilgainiui turėtų sustiprinti jų įtaką formuojant lygių galimybių politiką ir užtikrinti pažangą lygių galimybių srityje.
2. Lygybės įstaigų standartų direktyvos nėra be trūkumų, politiniai susitarimai (ar, kitaip, politinės valios nebuvimas) lėmė tai, kad direktyvų tekstas susilpnintas, palyginti su originaliu Europos Komisijos pasiūlymu. Manytina, jog išliks du didžiausi iššūkiai: tai, kad lygybės įstaigos neprivalo būti visiškai atskirtos nuo vykdomosios valdžios institucijų, o tai lemia jų dalinę priklausomybę nuo politinių procesų, ir tai, kad lygybės įstaigoms gali būti suteiktos ne visos direktyvose aprašytos bylinėjimosi teisės.
3. Lygybės įstaigų standartų direktyvų poveikis padidėtų priėmus horizontaliąją lygybės direktyvą, kuri suvienodintų ir materialinę nediskriminavimo teisę, ne tik procedūrinius aspektus, įskaitant mandato lygybės įstaigoms suteikimą dėl tokių diskriminacijos pagrindų kaip seksualinė orientacija ar negalia visose aktualiose srityse (ne tik užimtumo srityje).
4. Lietuva jau iš dalies yra įgyvendinusi lygybės įstaigų standartų direktyvas, tačiau yra sričių, kuriose reikės didelių pokyčių, pirmiausia dėl bylinėjimosi. Lietuvai teks pasirinkti tinkamą perkėlimo modelį ir nuspręsti, kiek teisių lygių galimybių kontrolieriui bus suteikta. Manytina, kad naudingiausia būtų suteikti visas bylinėjimosi teises, numatytas direktyvose. Perkeliant nuostatas dėl bylinėjimosi turėtų būti peržiūrėtas ir susijęs reglamentavimas, įskaitant ikiteisminį ginčų nagrinėjimą ir procesą Konstituciniame Teisme. To nepadarius gali susidaryti situacijų, kai Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba negalės atstovauti nukentėjusiajam pradiniame arba galutiniame ginčo nagrinėjimo etape.
5. Lietuvoje, lygybės įstaigų standartų direktyvų nuostatas perkėlus į nacionalinę teisę, lygių galimybių srityje bus sudarytos sąlygos ginčus spręsti alternatyviai, pvz., taikant mediaciją ar kitus būdus. Nors modelis kol kas nėra aiškus, tai vertintina kaip pozityvūs pokyčiai, kurie leis galimai nukentėjusiems nuo diskriminacijos asmenims savo teises ir interesus ginti papildomomis, dažnai paprastesnėmis priemonėmis.

Equality Bodies' Standards Directives - Will We Undertake the Maximum Commitment?

Mykolas Romeris University Law School
Institute of International and European Union Law
Eitvydas Zurba
E-mail: eitvydas@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-24-01-20

Summary. *This article analyses the directives on equality body standards (2024/1499 and 2024/1500), which were adopted in 2024 following a consensus reached by the European Union institutions. The directives set minimum standards for the functioning of equality bodies without changing the substantive provisions in the area of protection against discrimination. The directives cover the independence, resources, tasks and powers of equality bodies to prevent discrimination, raise awareness, deal with cases of discrimination and provide assistance to victims. Member States have to bring their national legislation in line with the directives until June 2026. This article analyses the content of the directives and considers Lithuania's options for transposition, focusing on the provisions that are not yet implemented and will require the most significant changes in the field of equal opportunities.*

Keywords: *equality body, Equal Opportunities Ombudsman's Office, equal opportunities, non-discrimination, ombudspersons.*

LIETUVOS TEISĖ

2024

Esminiai pokyčiai

Redaktoriai:
Prof. dr. Lyra Jakulevičienė, Prof. dr. Vytautas Sinkevičius

Vykdančioji redaktorė
Dr. Kristina Kenstavičienė

Redakcinės kolegijos nariai:
Prof. dr. Virginijus Bitė
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės institutas)
Prof. dr. Saulius Katuoka
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas)
Prof. dr. Jolanta Zajančkauskienė
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Baudžiamosios teisės ir proceso institutas)
Doc. dr. Juozas Valčiukas
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės institutas)

Recenzentai:
Prof. dr. Lina Mikalonienė (Mykolo Romerio universitetas)
Doc. dr. Marijus Šalčius (Vytauto Didžiojo universitetas)

ISSN 2669-137X (spausdintas)
ISSN 2669-1388 (internete)

© Autorių kolektyvas, 2024
© Mykolo Romerio universitetas, 2024